

Tizenhét nap zsinórban

■ BESZÉLGETÉS SZÜCS KATALIN KRITIKUSSAL ■

Koncz Zsuzsa felvétele

– Számok?

– Százhatvanhárom előadás – ezzel szerintem csúcstartó vagyok. És tizenkét-tizenháromezer kilométer.

– Két és fél órás előadást véve átlagul, ez négyszázhat és fél óra, tizenhét nap zsinórban. Bravó. Mielőtt a színházi találkozózn szereplő előadásokról beszélnék, az általam kiválogatott listán ismét látszik egyfajta feszültség a kicsi és a nagyobb színházi formák között. Még mindig könnyebb stúdió-előadást találni?

– Olyannyira, hogy attól lett a tíz előadásból tizennégy – most a két határon túlit nem számolva –, hogy amikor előálltam az én tízes listámmal, kiderült, abból csak kettő tehető nagyszínpadra, noha én öt nagyszínházat és öt stúdiót választottam ki. De például a Katona Szent György és a Sárkánya és A kriplí a Radnóti-ból a pécsi kamaraszínházba való. A szervezők azt mondták – joggal –, hogy mégsem állhat üresen a nagyszínház; én viszont nem tudtam lemondani az általam beválogatott stúdióprodukciók egyikéről sem, csak azért, mert a Katona előadását stúdióknak kell tekintenem, vagy legalábbis kamaraszínházinak.

– Ez végül is minőségi engedmény lett volna...

– Persze. És hozzátettem, hogy tudok olyan nagyszínházi produkciókat ajánlani még, amelyekről azt gondolom, jó, ha ott vannak. Így kötődött ez a kompromisszum, amelyet egyébként tavaly Forgách András is megkötött.

– Voltak-e prekonceptióid, eltökélt szempontjaid a válogatás előtt, alatt?

– Talán egy volt, de az fontos. Hogy olyan előadás legyen, amit ha beválogatok, én is meg tudom nézni még egyszer. Előítéleteim egyébként kritikusként sincsenek. Minden műfajt tudok szeretni, ha jó. Az a lényeg, hogy hasson rám az előadás.

– Mivel hat? Volt olyan korszak, amikor elsősorban a gondolat hatott, volt, hogy a forma, volt, hogy az újítás maga... Ma mi a domináns?

– Azt érzem, hogy kezd újra becsülete lenni a színházban a gondolatnak. Az emberek örülnek a tiszta, szép szövegnek, a világos gondolatnak.

– Mennyire szűrődnek be a színpadra a színház körüli válságtünetek – a struktúráé, a formáé, a műfajé, a kasszáé?

– Ezt nem érzékeltem.

– Hogyan döntöttél?

– Jegyzeteket készítettem, mindig fölírtam, hogy szóba jöhetős-e az előadás vagy sem, mert azt azért mindig érzi az ember. Utóbb persze föltűnt – amit azért sejtettem magamról –, hogy számomra a gondolatiság nagyon fontos a színházban.

– Ennyi előadás alapján látsz-e elmozdulást a színházi térképen?

– Markáns átrendeződést nem látok. Olyasmit igen, hogy például Szolnokon jó minőségű színház van. Sajnálom, hogy végül tőlük semmi nincs itt jelen, mert érdekes dolgokat láttam, csak az a picike valami hiányzott, amitől igazán jelentőssé válik egy előadás, amitől beválogattam volna. Nyíregyházán gyengébb volt ez az évad, mint a korábbiak, pedig ott is színvonalas a színház, csak éppen nem született az idén semmi rendkívüli – minden bemutatójukat láttam. És fontos minőségi változás kezdődött a Madách Kamarában.

– Előfordult-e, hogy nem azt válogattad be, amit a színház nevezett?

– Ilyen volt például a debreceni Háy János-darab, a Gézagyerek. A színház két másik előadást ajánlott.

– Akkor most nézzük a listát; indokold röviden az összes előadást, legalább címszavakkal! Vegyük előre a nagyszínháziakat, és akkor én most megpróbálom kitalálni, melyik volt az a kettő, amit eredetileg is beválogattál. A kaposvári Erdő és a magyar színházi Téli rege.

– Pontosan. Az Erdő szerintem az idei évad legjobb kaposvári előadása. Azt azért előre lehetett tudni, hogy Kaposvárnak jelen kell lennie, hiszen az egyik legjobb magyar színház. Ascher rendezésében nagyon szerettem az értelmezés tágasságát, azt, hogy a világ egészéről szólt. A Téli rege pedig gyönyörű filozofikus mese, szép képekkel. Nem hibátlan előadás, vannak benne hosszadalmas részek, de szerettem például az egyszerű és ötletes díszletet.

– Tartuffe.

– Nagyon élő mű ez ma. A komáromi előadásnak különösen a befejezése izgalmas, és az, ahogy a szlovákok és a magyarok viszonya megjelenik benne. A kecskeméti Don Juan egy Bodolay-féle örület – szemtelen, pimasz kételkedése vonzó számomra. Érdekes így utólag: feltehetően befolyásolta választásaimat a választások közelsége, a megnövekedett érzékenység: felpörgött minden, felduzzadtak a koráb-

ban mérsékelt jelenségek. A *Don Juan*-választásomban szerintem mindez benne van.

– A testőr... Ez miért?

– Bizonyos szempontból nyilván kakuktojás. De említettem már, hogy a Madách Kamarában hatalmas minőségi változás érződik. A *Mi újság, múlt század?* ugyan tiszteletre méltó ars poetica volt, de nem éreztem igazán színháznak, és intellektuálisan sem tartottam izgalmasnak. Viszont szerettem volna megerősíteni, hogy valóban más történik itt, mint korábban, és *A testőr*ben gyönyörű vallomást látunk Mácsaitól a színészlétról.

– A csoda alkonya, Új Színház.

– Ambivalens voltam... Úgy éreztem, ott a helye Pécssett, mert új magyar zenés darab született, ráadásul nem „rágógumi”-zene, hanem igényes mű. Az előadás ugyan vitatható, és tudom, hogy a bemutató óta is dolgoztak rajta, de amikor kiderült, lehetőségem van rá, hogy még „benyomjak” egy nagyszínházi előadást, úgy gondoltam, jó, ha akár vitatkozunk róla. Egyébként sem feltétlenül a legjobb előadások összeválogatására törekedtem

– Ilyet nem is mernék állítani, legfeljebb azt, hogy szerintem ezek a legjobbak –, hanem arra, hogy a valamiért fontos, izgalmas, jelentős előadások kerüljenek be a programba.

– Mielőtt tovább megyünk a listán: maradt-e ki valami, aminek fájjalod a hiányát?

– Nem.

– Szent György és a Sárkány, Katona.

– Szerintem az évad talán legjelentősebb előadása. A rendszerváltások, kormányváltások korában egy rendkívül komplex világtérkép-kísérlet, a legcsekélyebb direkt aktualizálás nélkül. Analízis és szintézis teljessége. Gondolatiság, látvány, filozófia, színészi alakítások – minden együtt van. Töröcsik Mari Ingangája lenyűgöző alakítás – kiemelkedik, és nem csak ebből az évadból –, de a többiek is mind kitűnőek. A Radnóti színházi *A kripli*...

– Ez volt az ő legjobb előadásuk ebben az évadban?

– Szerintem igen. Szépnek tartom a *Störr kapitányt* is, de engem hidegen hagyott, valószínűleg maga a darab. *A kripli* is kortárs szerző műve egyébként, és fon-

tosnak tartom, hogy ezek jelen legyenek egy ilyen fesztiválon, akár magyar, akár külföldi szerzőről van szó. Szerettem ezt az ír világot, amelyben van valami melegség, miközben a darab elég rossznak tűnik, szentimentális, érzelgős. Gothár pedig „ezerrel” küzdött ez ellen – sikerrel. És hát van az előadásban számos kitűnő alakítás.

– Pájkás, Vígszínház.

– Egyrészt a Vígben nem láttam igazán fontos nagyszínházi előadást, noha a *Szezsuanit* én sokakkal ellentétben szerettem, de bizonyos jeleneteit és színészi alakításait rossznak éreztem. A *Pájkás* játékosága megnyerő volt számomra, az, ahogy a kisemberek vágyát a világ értelmezésére, értésére megmutatja. Kedvesen, személyesen...

– Szegedi Dezső a kulcsa ennek.

– Igen, persze. Rendkívüli az atmoszférateremtő képessége. Külön örülök, hogy két előadásban is szerepel Pécssett, remélem, a szakma végre felfigyel rá.

– Galilei, Szeged, Zsótér.

– Hát ez az az *echte* intellektuális színház, amit én nagyon szeretek. Letisztult, világos, erős szellemi izgalom – és megint csak a kételkedés drámája; úgy látszik, ez

	A TALÁLKOZÓ PROGRAMJA			
	NAGYSZÍNHÁZ	KAMARASZÍNHÁZ	SZOBASZÍNHÁZ	STÚDIÓSZÍNHÁZ
Június 6.	18.00 és 21.30 Don Juan Kecskemét	21.00 A kripli Radnóti Miklós Színház		
Június 7.	19.00 Tartuffe Komárom	19.30 A kripli Radnóti Miklós Színház		
Június 8.	19.00 A testőr Madách Kamara		18.00 és 22.00 Gézagerek Debrecen	
Június 9.	19.00 A testőr Madách Kamara	18.30 W-Munkáscirkusz Krétakör Színház		
Június 10.	18.00 Téli rege Magyar Színház	21.00 Szent György és a Sárkány Katona József Színház		16.30 és 22.00 Tizenkét dühös ember Miskolc
Június 11.	19.00 Téli rege Magyar Színház	19.30 Szent György és a Sárkány Katona József Színház	22.30 Ilja próféta Sepsiszentgyörgy	
Június 12.	19.00 A csoda alkonya Új Színház	22.30 Galilei élete Szeged	18.30 Ilja próféta Sepsiszentgyörgy	
Június 13.	18.00 Erdő Kaposvár	22.00 A revizor Pécs		18.30 Bűn és bűnhődés a rácsok mögött Budapesti Kamaraszínház
Június 14.	18.00 Erdő Kaposvár		18.30 és 21.30 Pájkás János Vígszínház	22.00 Bűn és bűnhődés a rácsok mögött Budapesti Kamaraszínház
Június 15.	22.00 Díjkiosztó gálaest			

dominál ebben a válogatásban. És Király Levente fantasztikus benne.

– A revizor, Pécs.

– Két *Revizort* is láttam ebben az évadban, Egerben volt a másik. Ez is nagyon élő darab; elevenebb, mint valaha, különösen amióta megint polgármesternek hívják a polgármestert: nincs szükség áthallásokra, egy az egyben érvényes. Egerben nagyon megérintette a közönséget az előadás; volt, aki bekiabált, volt, aki elment a szünetben. Ennek én nagyon örültem, hiszen nyilván ez volt a szándék: gondolkodásra, felismerésre, ráismerésre készíteni az embereket. A pécsi előadás is nagyon aktuális, bár kevésbé aktualizáló – viszont mintha teljesebben szólna rólunk, a múltunkról, a jelenünkről, a lepukkant valóságunkról, így együtt. És remek a csapatunka, a kis szerepekben is nagyon jó alakításokkal, intenzív színpadi jelenléttel.

– A beválogatása tehát nem a házigazdának szánt gesztus.

– Nem bizony. El is határoztam, hogy Pécsről csak akkor válogatok be előadást, ha tényleg helyét érzem a mezőnyben, hiszen ha ez a találkozó állandó helyszíne, nem jelenthet ez számukra örökös előnyt.

– Gézagyerek, Debrecen.

– Gézagyereket imádtam. Megláttam és megszerettem, és rögtön úgy éreztem, hogy ennek szinte biztos helye van a listán. A darabot is szeretem, az előadást is; szellemesek a színváltások a parányi térben, és van az egészben valami olyasmis szívfacsaró melegség, mint a Hrabal-művekben. Remek a főszereplő, Madai Gábor, akinek a nevét mostantól nagyon megjegyeztem, pedig veszélyes a szerep, hiszen egy kóresetet kell megjelenítenie. A körülötte játszó csapat is remek, kicsi szerepekben alázattal, szépen dolgoznak. És ez az előadás is rólunk, a mi nyomorúságunkról szól.

– Bűn és bűnhődés, *Sopsits, Budapesti Kamaraszínház.*

– Ez olyan előadás, amely nemigen éredekelt volna engem, ha nem ilyen jók benne a színészi alakítások. Bertók Lajos és László Zsolt kettőse hátborzongatóan erős, és jó körülöttük mindenki. Ez volt ebben az évadban a Budapesti Kamara legjobb előadása.

– Tizenkét dühös ember, *Miskolc – na, ezen én meglepődtem.*

– Én is. Ezerszer látott darab, rengeteg unalmas előadás emléke. És most egyszer csak elkezdtem izgulni, hogy a Nyolcadik esküdt vajon meg tudja-e győzni a többieket; tehát valahogyan csak megmozdítja az embert. És ismét Szegedi Dezső, az ő zsigeri hitelességével. És Schlanger András a maga elegáns, megnyerő intelligenciájával. És megint az előítéletes, magabiztos

világszemlélettel szemben a kételkedés, a kérdés, a tolerancia fontossága.

– Woyzeck, *Krétakör.*

– Talán ez az előadás borzolta föl ebben az évadban a legerőteljesebben a kedélyeket; voltak lelkes hívei és kategorikus elutasítói. Szerintem már ezért is ott a helye egy ilyen válogatásban – ráadásul nagyon fontos minőségnek is tartom, bár azt nehéz mondani, hogy szeretem. Erős atmoszférájú, zsigeri sűrítménnyel a mindenkori alullévők világának s a potenciális következményeknek (amelyekben nem a kételkedés és a toleranciáé a főszerep). A rendkívüli színészi alázat – Schilling már-már fanatizálni képes a színészeket – ugyan-csak vitákat provokált.

– Ilja próféta, *Sepsiszentgyörgy.*

– Tüneténys előadás. Tadeusz Slobodzianek kortárs lengyel szerző darabja gyönyörű példája a tömegpszichózis működésének; annak például, hogy hogyan tud valaki minden helyzetben vezetővé válni, ha fordul a tömeghangulat, akkor is, újra meg újra... Bocsárdi rendezésében nagyon jó képet mutat a társulat, és ebben az előadásban szinte teljességében meg is tud mutatkozni.

– A színházi találkozó neuralgikus pontjának látszik a kritikus mint válogató. Közben szerintem nemcsak súlyos tartalmi érvek és a külföldi gyakorlat szólnak amellett, hogy kritikus válogasson, hanem nem kevésbé súlyos praktikus szempontok is: a kritikus képes leginkább arra, hogy ilyen temérdek előadást megnézve, a tendenciák, műhelyek és repertoárok sűrűjében eligazodva autentikus listát készítsen, a saját személyisége természetesül „résztételével”...

– Kerestek-keresnek más válogatót, de valóban nehezen találnak, épp e praktikus szempont miatt.

– És nem lehetne ezt teoretikusan is leszögezni?

– Én próbáltam összel a Merlinben meggyőzni a jelen lévő színháziakat, de ti ebben nemigen álltatok mellém.

– Miben különbözik ez a munka a normális kritikus tevékenységtől?

– Abban, hogy a dupláját látom annak, mint amennyit egyébként megnéznék.

– Amit az egyes előadásokról mondasz, annak alapján úgy látszik, hogy főleg színészi leg, de rendezői szempontból is jó állapotban van ez a mi szakmánk.

– Azokra az előadásokra, amelyeket beválogattam, ez feltétlenül érvényes. Nem irigylem a zsűrit, a legjobb férfialakítás díját nehéz lesz kiosztani. A nőknél már könnyebb, de hát kevesebb is a szerep; van olyan előadás, amelyben csak férfiak szerepelnek. Ugyanakkor, miközben nagyon sok a jó színész, vidéki színházaknál – például Kecskeméten – sokszor érzem,

hogy nincs igazán társulat. Békéscsabán, ahol két egész jó zenés előadást is láttam, régóta problémának érzem ugyanezt. Ott van egy saját színészképző, a társulat ezért nagyon zárt, nem szerződtek a Főiskoláról vagy máshonnan színészeket. Nem is rossz színvonalú együttes, bár a zenés darabokat csinálják jobban, a *Villámfény*nél előadása azért már problémás volt színészi szempontból. Azt gondolom, hogy miközben jó színészek kallódnak az országban mindenfelé, ez a zártság nem egészséges.

– Rendezőkben hogy állunk?

– A foglalkozást tekintve sok van, az igazi tehetséget tekintve kevés.

– Miközben rendezők is kallódnak – most épp Novák Eszter jut eszembe.

– Ez is igaz. Sok oka lehet ennek, köztük az is, hogy a vidéki színházakban az igazgatók kinevezése elsősorban a helyi politikán múlik. Márpedig annak nincs országos rálátása, és ez a szempont nem is érdekli. Ennek következtében egyes vidéki igazgatók színházcsinálás helyett azzal foglalkoznak, hogy megfeleljenek az elvárásoknak, hogy jóban legyenek a helyi ilyen-olyan frakcióval. Éreztem már vidéki színházban az óvatosságot, nehogy valakit – helyi notabilitást – megsértsenek. Így pedig nem érdemes színházat csinálni. Ezen a helyzeten egy színházi törvénnyel lehetne változtatni, amely a szakmának adna bizonyos jogosítványokat az igazgatók kinevezésében, de akár a támogatások elosztásában is. Igaz, ehhez a szakmának is tisztázni kellene a saját értékrendjét, amely persze létezik, csak nem érvényesül.

AZ INTERJÚT KÉSZÍTETTE:
CSÁKI JUDIT

ELŐFIZETŐI FELHÍVÁS

Egy évre 3000 forintért
fizethető elő a SZÍNHÁZ

Előfizethető a Budapesti Postaigazgatóság kerületi ügyfélszolgálati irodáinál, a hírlap-kézbesítőknél és a Hírlap-előfizetési Irodában (HELIR) Budapest, VIII., Orczy tér 1.

Levélcím: HELIR 1900 Budapest,
e-mail: hirlapelofizetes@posta.hu;
vidéken a postáknál és a kézbesítőknél.

Pénzforgalmi jelzőszám:
11991102-02102799-00000000,
illetve a SZÍNHÁZ szerkesztőségében
(1126 Budapest, Németvölgyi út 6. III. 2.,
tel.: 214-3770) személyesen,
valamint telefonon vagy átutalással
(10402166-21624669-00000000)